

הלכות שפת סימן שסד

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה הוי מחיצה]

דבקה אחרונים חלקין בזה⁽¹⁴⁹⁾.

(149) בביאור הדעות בזה, ראה מה שכתבנו בשע"צ לעיל ס"ק צד.

[ביה"ל שם]

לא ניתא להו לקאחרונים בזה⁽¹⁵⁰⁾.

(150) דעת החזו"א (א"ח סי' קח ס"ק יב) דעת המג"א.

סימן שסד

דין מבוי המפלש, ועשוי כנדל

[משנ"ב ס"ק ז]

אין צריך בק תקון חצר משני צדדין, דהקנו מקל צד שני פסין או פס רחב ארבעה⁽¹⁾.

(1) והחזו"א (א"ח סי' סה ס"ק לג) תמה על דבריו, שאם יש למבוי שתי מחיצות פרוצות לגמרי, ודאי שהוא כרמלית ולא רשות היחיד ואסור לטלטל בו, ולא מצינו שהקילו בחצר שדי לה בשני פסין אלא כשיש לה שלש מחיצות בשלש רוחות שהעומד בהן מרובה על הפרוץ, אבל אם יש לה מחיצות של עומד מרובה רק בשתי רוחות, אין מועיל מה שעשה שני פסין בכל צד, והוסיף, שהמשנ"ב עצמו (לעיל סי' שסב ס"ק מה ובביה"ל שם ס"ח ד"ה פרוץ) כתב, שכדי להתיר חצר צריך שיהיו בה ג' מחיצות שהעומד בהן מרובה, וכן כתב במקום אחר (סי' שסא ס"ק ח ושע"צ שם ס"ק יד). וכדברי החזו"א מבואר בראשונים, בתוס' (נדר, א' ד"ה מאי) ברשב"א (עבודת הקדש ש"א סי"ג) בר"ן (עירובין יא, א) ובמאירי (יב, א). אמנם בריטב"א (שם יא, א ד"ה חצר) מבואר כהמשנ"ב.

ולכן ביאר החזו"א בכוונת הרמ"א, שמדובר באופן שהמבוי הזה שדינו כחצר היה פתוח מצד אחד לרשות הרבים, ומצידו האחר לחצר סתומה (שיש לה מחיצות ואינה פרוצה) שלא עירבה לעצמה ולא עם בני המבוי, ובאופן זה אפשר לתקן את המבוי על ידי שני פסין בכל צד.

וכתב שם לישב את כוונת המשנ"ב, שהמבוי הזה שדינו כחצר היה פתוח מצד אחד לרשות הרבים, ומצידו האחר לחצר שלא עירבה

לעצמה ולא עם בני המבוי, וחצר זו היתה פרוצה לרשות הרבים והפרצות מכוונות זו כנגד זו, שבאופן זה אם יש למבוי דיני מבוי לא מועיל לחי משני הצדדים כדי להתירו, ואם הוא כחצר אפשר לתקנו על ידי ב' פסים משני הצדדים. [ובספר בינת שמחה (מכתב ב אות ה) כתב, שהחזו"א עצמו חולק על המשנ"ב וסובר שגם באופן זה אין ב' פסים מתירים, ולכן כתב אחר כך לבאר את דברי הרמ"א שכוונתו באופן שהמבוי פרוץ לחצר סתומה. אמנם הגר"ח קניבסקי (בתשובה שם) כתב, שגראה שבתחילה כתב החזו"א לפרש את דברי הרמ"א בחצר סתומה, ואחר כך נתחדש לו שאפשר לבאר שהחצר פרוצה והפרצות מכוונות, ולכן הכניס תיורוץ זה בסוגריים].

והשו"ע הרב (סי' ב) כתב כהמשנ"ב, ובספר בינת שמחה (שם) כתב, שאולי אפשר לדחוק בכוונתו בעין פירוש החזו"א בכוונת המשנ"ב.

[משנ"ב ס"ק ו]

מקאן ומקאן⁽²⁾.

(2) ואם עשו דלתות ללא צורת הפתח, נחלקו האחרונים בדבר, דעת השו"ת חתם סופר (א"ח סי' פח) ושו"ת פנים מאירות (ח"ב סי' קמג) ושו"ת אבני נור (א"ח סי' רעח ו-רפ) שדלתות מתירות גם אם אין צורת הפתח, כיון שהדלת נותנת לפירצה שם פתח, והיא גודרת את הפירצה גם כשהיא פתוחה, אמנם בשו"ת פינות הבית (סי' יב) פקפק בזה, וכן דעת החזו"א (א"ח סי' עח) שאין דלתות מועילות להתיר רשות הרבים אם אין בהן צורת הפתח, אלא שבזמן שהדלתות נעולות הן מועילות מדין מחיצה, אבל בשעה שהן פתוחות בטלה המחיצה ואסור. ובטעם הדבר כתב, שענין הדלתות הוא כדי לבטל את בקיעת הרבים, ואחר שבתלה הבקיעה, מועילה צורת הפתח להתיר. וכן כתב הג"ר נתן ארלר (הובא בשו"ת בנין ציון סי' כו, וכן כתב בשו"ת יד הלוי סי' סט בשמו), והוסיף שכן היא גם דעת ההפלאה.

[ביה"ל ד"ה שאינה מערבת]

וכן קצוד פס"ן פס"י מנדים, ע"ן שם⁽³⁾.

(3) בדין זה שמבואר מהגר"א והפמ"ג, שלחי מועיל כדי להחלק ממקום שאסור בטלטול מחמת חסרון עירוב, כמו שמועיל כדי להחלק ממקום שאין בו מחיצות, ראה מה שכתבנו במשנ"ב לעיל סי' שסג ס"ק קבח.

רכו באר הגולה

הלכות שבת סימן שסד

(יג) (קנו) (ובנה, התל *הי (קנה) במחיצה) (וכח יוסף) ⁽⁴⁾:

שסד דין מבוי המפלש, ועשוי כגדל, ובו ה' סעיפים:

א (א) **מבוי המפלש בשני ראשיו לרשות הרבים, או צד אחד לרשות הרבים ועדו השני לכרמלית הגה או שני ראשיו פתוחין לכרמלית (ריב"ש סימן ה), (ב) צריך צורת הפתח מבאן ולחי או קורה מבאן, באכל אם עדו אחד פתוח לרשות הרבים (ג) *ועדו השני לחצר *שאניה מערכת, *אין צריך אלא לחי או קורה בשני ראשיו: הגה וכל זה, שיש לו חנאים המבארים לעיל סימן שסג סעיף כו בדין מבוי, (ד) אכל אם אינו רק כחצר, צריך חקן חצר משני צדדיו: **ב** (ה) לרשות הרבים עצמה אינה נפרדת (ו) אלא בדרגות, בכניסה וקורה שצנעו לעיל

שערי תשובה

[יג] וכן, עין כח"ט, ועין באמנותי שמואל סימן ט בנסתם החריץ עלידי עפר וצולות, אם אין הסתייגה עולה ביותר מעשר אמות ברי הוא פסחח ואינו אוסר, אבל אם הוא יותר מעשר אמות ברי הוא פסחח. [ועין בשו"ת ח"צ סימן ה שדין ציר הפסחח חריץ עמק י' ורחב ד"ט פער הפסחח חוקה גבוהה דלתים ובריה, ולכן חסיד לטלטל פער האנה, ע"ש, וכן כתב נס"ב בפתח אהל יצחק סימן עג בהמר העלמל בעיר האג, אך כתב: יש שם גשרים שעוברים עליהם מצד זה לצד אחר של כרמלית והחיד בענין שלא יקרו הגשרים קבועים בפסחחות או בכניס כ"א משלטים ונשלים בכל צד וכל צד וכן שיעורם להבדיל בשלשלאות, ומהו כמו ראיות לנצל, שעי"י הנסבסם תהיה העיר נעילה ומקפה, ואפילו אם היו קבועים, ט"ז יש צד"פ באמצע הגשרים, וצ"ח שראשה הפסחח הוא לכרמלית כפי הצד"פ, ולכן ע"י קנה נשוא בשב"ב ח"ש"ש שם שיהי בלתי נצוד להכנס סתר בטלטל, וע"י דאפילו אם הגשרים לא יצאו מקרי ע"י הגבהה הגשרים, וסגירת הפסחח אינו קבוע אלא עראי, ולא דמי לנסבסם בפסח

באר היטב

ע"ש: (יג) וכן, ואם כל העיר מקפת תל ואח"כ בנו בה בתים אסור, כמ"ש סימן שסג ס"ב, מ"א, ועין שו"ת אמתת שמואל סימן מ אס חריץ סביב לעיר רחב ד' וצמק י' מטר לטלטל עליה, ע"ש, וכ"כ חכם צבי סימן ד:

משנה ברורה

וכו': (קנו) וכן, התל וכו', ואם כל העיר מקפת תל (קמל) ואחר כך בנו בה בתים, אסור, ולא הוי מקף לדירה, וכן מו שכתב סימן שסג סעיף ב, ועין שם סעיף ח ואפילו בנה מחיצות גבוה עשרה על התל לא מהני. (קנו) ואם התל היה פחות מעשרה טפחים והשלים עד עשרה טפחים, מהני, דהוה חקף הוי מקף לדירה, ונעשה אחר שובבה העיר, ועל כן יכול לסתם אפילו אם היה התל סביב העיר בלו, (קמג) דהניו שיפחת מהתל בשטח יותר מעשר אמות ברחב עד שלא יהיה פסחח עשרה טפחים, דכנה חשוב בפריצה, ואחר כך ישלים זה השעור, וכן מהני, ובדלעיל בסימן שסג סעיף ב, עין שם: (קנו) במחיצה, ואם יש סביב העיר חריץ עמק עשרה טפחים ורחב ארבעה טפחים דהני במחיצה ונסתם החריץ עלידי עפר וצולות, (קמד) אם אין הסתייגה עולה ביותר מעשר אמות ברי הוא פסחח ואינו אוסר, אבל אם הוא יותר מעשר אמות הרי הוא פסחח:

א (א) מבוי המפלש וכו', ומכרי שאותו המבוי לא היה ברחבו שני רשות הרבים, ועין לעיל סימן שמה סעיף ח' וט' ובמשנה ברורה שם: (ב) צריך צורת הפתח וכו', והשעם,

(ג) לעלידי צורת הפתח נעשה פסחח במחיצה מההוא צד והרי במבוי סתום משלשה צדדיו, וסגי בצד השני בלחי או קורה: (ג) ועדו השני לחצר וכו', דכיון דהחצר גש"ל מחיצות הרי אין המבוי מפלש, ואין צריך צורת הפתח אלא לחי (ג) או קורה ברי לחלק בין דיוירי החצר למבוי שלא יאסרו אלו על אלו, (ג) ויש מקמירין, דדוקא לחי לצד החצר בענין ולא קורה, (ד) וכל זה בשתחצר אינה רגילה במבוי זה, כגון שיש לה פתח למבוי אחר, אבל אם היא רגילה בו מבקר, אפילו צורת הפתח ודלתות אינן מועילות להחיד שם אם לא נשתתפה מבוי זה עם שאר התצורות הפתוחות לו, ואם נשתתפה בו אין צריך לערב כלל, כמו שכתוב בסימן שפד: (ד) אבל אם אינו וכו', רוצה לומר, כשאין להמבוי הנאי המבארים לעיל, במילא דיו רק כחצר, ועל כן אפילו אם היה מפלש משני צדדיו לרשות הרבים (ה) ורבים נקנסין דרך אותו החצר לרשות הרבים, אין צריך רק חקן חצר משני צדדיו, דהניו מקל צד שני פסין או פס רחב ארבעה: **ב** (ה) לרשות הרבים עצמה, דהניו רחובות וישוקים הרחבים ט"ז אמה ומפלשים משער לשער, ובדלעיל בסימן שמה סעיף ה, ועין שם בסעיף ח' וט' ויש עוד מיני רשות הרבים: (ו) אלא בדרגות, מבאן (ו) ומבאן⁽²⁾, דעל ידי זה נעשית כחצר של רבים, אבל צורת הפתח לא מהני [אפילו אם יעשהו משני צדדיו], (ו) ויש פוסקים דסבירא להו דסגי בדרגות מצד

שער הצינן

(קמל) מגדאברהם ושי"א: (קמג) פרי מגדים: (קמג) פשיט: (קמד) שער השוקה בשם אמונת שמואל: (ה) אחרונים: (ג) ט"ז ואלה רבה שפסקימין לפסק השלחן ערוך, וכן משמע במבאר הגרי"א שהוא כתב שלחן ערוך שלא יאסרו אלו על אלו די בלחי או קורה: (ג) ב"ה, והוכח כמגדאברהם: (ד) הגרי"א בשם התוספות: (ה) גמרא: (ו) הר"ף והרא"ש ורש"י ורמב"ם, וקצת משמע פ"ג במ"א: (ז) הרשב"א וריב"א, וכן משמע דעה ר"י בחוספות דף ו עמוד ב דבור הפתחיל וקאמר רבה:

ד' קר"ף וקלא"ש
ה' תתמ"ב פסח י'
כסאנא וזקרא שם
אלפא ערב נחמן,
וקחב דרב הפלד שון
עקר ו שם דרב
וכפולש רש"י, זמן הסמי

פֿאַר הײַט

[illegible]

בְּאוֹר הַלֵּכָה

שָׁפַח הַמַּשְׁחָה הָרִיחַ הַטּוֹבָא בְּכִי-יִיחַם מִשְׁמַע שְׁחִילָה עַל דָּין זֶה: * וְהָאֵל
שִׁנְעֻלָּתוֹ בְּלִילָהּ, וְאֵם לֹא הָיוּ נְעֻלּוֹת, וְכָל-יָשָׁן צִוְרֹת הִפְתָּח לְבָד, חֵב
חֲסֵאת לְדַעַת זֶה, דְּעֵאתוּ רַבִּים וּמִכְשָׁלֵי מַחֲצֵאָה, וְהָאֵל דַּעַת הָרִיחַ וְהָאֵלִישׁ
וְהַמִּגְרָג וְגַד פִּסְקִים שֶׁהֵבִיאוּ דְּבָרֵי רַבִּי יוֹחָנָן לְחֻלְקָהּ, וְדַעַת שְׁנֵיהֶם הָאֵל דַּעַת
הָרַבִּים, וְהַמִּגְרָגִים אֲפֵלוּ אֵל הָיוּ דְּלֹחֹת כָּלל בִּי אִם צִוְרֹת הִפְתָּח גִּבְסָן אֵין
חֵב חֲסֵאת, וְפִסֵּק קִרְבִּי אֲלֵצֶנּוּ אֲתוּ רַבִּים וּמִכְשָׁלֵי מַחֲצֵאָה בִּי, כִּתְבוּ
הַמַּחֲסִינִים, וְאֲפֵלִישׁ פִּירִיךְ מִמְּרֹנֵן דְּרִירָה לֹא בִּי לְדַעַת: * וְאִתְרֵי שְׁעִישֵׁה לֵּא
וְכָל, הָאֵל מִכְשָׁר שְׁעִירָה דִּהַבְשִׁחוֹת הַרְבִּים בְּעֵי דְּלֹחֹת לְבָלִי עֲלֵמָא וְלַדַּעַת
קִמְתָּה צִרְרָה לְנַעַל, וְאֵי לֹא חֵבִי אֲסוּר לְשַׁלֵּט מִדְּאֻרְיָתָה, וְלַדַּעַת בְּתֻמְתָּה דִּי
בְּרֵאיוֹת לְנַעַל, וְאִם בִּי קִשָּׁה עַל מִקְנֵה הַעִילִם שִׁסְחַפְקִין בְּצִוְרֹת הִפְתָּח
בְּרֵשִׁת הַרְבִּים שֶׁהָאֵל רַחֵם יִי אֱמֵה וּמִפְשֵׁל מִשְׁעִר לְשִׁעִר: וְלִסְמַךְ עַל שִׁישָׁה
לְדִרְדֵּן לִידֵן לֵן רֵשִׁת הַרְבִּים גִּבְסָן קִשָּׁה מֵאֵד, וְאִתְרֵי רַבִּי רֵאשׁוֹנוֹת בְּרֵאשׁוֹת
זֶה בְּלִילָהּ אֵיכָתֶּר רֵשִׁת הַרְבִּים, עֵין מִפְשֵׁלֵי שְׁעִירָה וְיִקְרֵב מִתְּהִירָה בִּי, וְאִם-בִּי
קִשָּׁה לְסַמֵּךְ עַל זֶה בְּאֲסוּר סְקִילָה, וְתִכְּנֹן דְּלוֹמְכִין עַל שִׁטֵּת הַרְבִּים: וְפִסֵּק
קִרְבִּי אֲלֵצֶנּוּ דִּלֹא אֲתוּ רַבִּים וּמִכְשָׁלֵי מַחֲצֵאָה, וְלִדְרֵיהֶם בְּרֵאשׁוֹת מִן הַהִנְיָה סִי
בְּצִוְרֹת הִפְתָּח, וְלֹא נִשְׁאֵר לֵב בִּי אִם אֲסוּר דְּרִבְרֵן דִּלֵּשׁ בִּי גַם לְרַבִּי אֲלֵצֶנּוּ בִּלֹא
דְּלֹחִת, וְכִדְּמוּכָה מִהַרְבִּים, וְכֹחַ אֲפִשֵׁר דִּלֵּשׁ לְסַמֵּךְ אֲדַעַת דְּרֵאשׁוֹת הַרְבִּים
אֲלֵי שְׁעִישֵׁי רְבֹאֹל אֵל תְּרֵי אֵל כְּרַמְלִית וְלֹחֲכִי סִי בְּצִוְרֹת הִפְתָּח: וְאִתְרֵי
מֵאֵס לֵאמֹר הָאֵל חֵבִי בְּבוֹשָׁה חֵלָה, וְכֹחַ מִפְשֵׁלֵי שְׁעִירָה בְּרֵי יוֹסֵן דְּלֵאשׁ דְּלֹחֹת
נְעֻלּוֹת יֵשׁ חֵבִי חֲסֵאת, וְגַם קִלָּא זֶה רֵאשׁוֹת הַרְבִּים בִּלֵּא שְׁעִישֵׁי, וְרֹאם
הַרְבֵּה רֵאשׁוֹנִים פְּלִיגֵי עֲלֵהּ, וְעֲלִיפֵן אֵף רֵאשׁוֹת לְמַחֲסֵת בְּיַד הַעִילִם שְׁעִירָה לְסַמֵּךְ,
אֲכָל בְּעִלְרֵשֵׁשׁ תְּחִירִי לְעִמְרָה^(*) כִּי יֵשׁ בְּיָהּ גִּרְאָה דְּחֵיב חֲסֵאת, וְכֵן כֹּתֵב בְּסֵפֶר
בְּרֵית מֵאִיר, עֵין שֵׁם: * יִדְּנוּ בְּאֵלֹהֵי הָאֵל קִפְשֵׁל בְּעִקְמִימִיּוֹת, הָאֵל בְּרִירָה זֶה יֵשׁ
חֵבֵב אֲפֵלְתָא דְּרִבְקָתָא בְּמָה שְׁאֲמַר בְּגִטְרָא 'מִכְשָׁר' יִדְּנוּ מִפְשֵׁל, וְדַעַת
רֵשִׁי וְהָאֵל רֵשִׁי רֵאשׁוֹנִים (וּמִסְתָּה וְרֹבְנוּ יוֹחָנָן וְיִתְרֵי אֲפֵלְתָא וְהָאֵל וְרֵעֵי) וְרֵעֵי
רֵשִׁי וְרֵאשׁוֹנִים, שֶׁהָאֵל הֵבִיא שְׁהִי"ת יוֹתֵר מִנְּהִי יוֹתֵר לְכַפֵּף מִשְׁחֵת שְׁהִי"ת

[illegible]

ציורים: (1)

(ח) וטעם סבבא הראשונה, דקביבא לה דוקא היכא דהיו מחיצות גמורות, אבל היכא דמחיצה שלישית הוא על ידי דלת [שפותחה כל היום ותועלת רק בלילה], רביעית גמי צריך דלת [וחספות הגיל]: (ט) ועין בדרכי משה⁷, וקאן לא הגיע אצרכי הקהבר, משמע דחזר מהו [סמיך]: (י) רשכ"א בעבודת הקדש ודכנו יהונס, ולא פטשאתינגטין, וכן הסכים הט"ז [ובאלהיה רבה רצה לסרץ דברי המשאתינגטין, אבל ברשכ"א ור"י קבאר בהט"ז, וכתב הסיגור בזה הנשמת אדם¹¹]: